

YLÖJÄRVEN LUKION TOIMINNALLINEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSSUUNNITELMA 2025-2027

Tämä suunnitelma korvaa aiemmat suunnitelmat.

Sisällys

Sisällys.....	1
1. Johdanto	2
2. Lainsäädäntö.....	2
2.1 Tasa-arvolaki.....	2
2.3. Ylöjärven lukion arvot tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tukena	4
3. Tasa-arvo - ja yhdenvertaisuustilanteen kartoitus	5
3.1. Tasa-arvon toteutuminen opiskelijavalinnoissa.....	5
3.2. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen opetusjärjestelyissä	6
3.3. Tasa-arvon toteutuminen opintosuorituksia arvioitaessa	6
3.4. Opiskelijakuntatoiminta	6
3.5. Syrjintä, seksuaalinen häirintä ja sukupuolen perusteella tapahtuva häirintä	7

1. Johdanto

Ylöjärven lukion toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on osa koulun toimintasuunnitelmaa. Suunnitelman tarkoituksena on sitouttaa henkilöstö ja opiskelijat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen sekä antaa välineitä tähän. Suunnitelmalla viestitetään eri sidosryhmille lukion arvoista, jotka antavat suuntaa tasa-arvo - ja yhdenvertaisuustyölle oppilaitoksessa. Tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa ympäristössä kaikilla on mahdollisuus työskennellä ja opiskella ilman syrjintää sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Ylöjärven lukiossa toteutetaan tasa-arvo - ja yhdenvertaisuustyötä osana yksilön kunnioitusta, oikeudenmukaista ja vastuullista toimintaa sekä yhteistyötä. Niihin liittyvä työ tukee oppilaitoksessa tehtävää muuta kehittämistyötä ja lisää sen vetovoimaa aikaansa seuraavana, vastuullisena toimijana. Opiskelijalle tietoisuus aiheesta on tärkeää sekä oman identiteetin että muiden ymmärtämisen kannalta.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on jokaisen lukioissa toimivan velvollisuus. Se konkretisoituu työntekijöiden ja opiskelijoiden välisissä vuorovaikutustilanteissa sekä työntekijöiden ja opiskelijoiden työolojen kehittämisessä.

Ylöjärven lukiossa laaditaan kerran kolmessa vuodessa toiminnallinen tasa-arvo - ja yhdenvertaisuussuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden edustajien kanssa. Vuosittain tätä suunnitelmaa päivitetään.

Tästä suunnitelmasta tiedotetaan koko henkilökunnalle ja opiskelijoille heti tämän suunnitelman hyväksymisen jälkeen.

Suunnitelma esitellään kaikille opiskelijoille ryhmänohjauksessa ja se on nähtävillä koulun kotisivuilla. Lähtökohta on, että jokaisen opiskelijan tulisi saada käsitellä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä asioita ainakin kerran lukio-opintojensa aikana. Suunnitelma sisällytetään osaksi opetussuunnitelmaa ja koulun toimintasuunnitelmaa.

2. Lainsäädäntö

2.1 Tasa-arvolaki

Laki (609/86, muutettu lailla 1329/2014) sisältää säännöksen, jonka mukaan oppilaitosten on laadittava vuosittain yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden edustajien kanssa oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen tähtäävä tasa-arvosuunnitelma (tasa-arvolain 6 b §). Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä.

Lain velvoite koskee myös lukioita. Tasa-arvosuunnitelman tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja ennaltaehkäistä sukupuolen perusteella tapahtuvaa syrjintää. Tasa-arvolakia sovelletaan vastaavasti syrjintään, joka perustuu siihen, että henkilön fyysiset sukupuolta määrittävät ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti naisen tai miehen (intersukupuolisuus). Tasa-arvolaki edellyttää, että tasa-arvosuunnitelma sisältää kartoituksen oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta ja siihen liittyvistä ongelmista.

Tasa-arvolain 6 c §:n mukaan mm. koulutuksen järjestäjien tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Virallisen sukupuolen lisäksi otetaan siis huomioon myös sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisy. Sukupuolivähemmistöön kuuluvien yksityisyyttä tulee kunnioittaa, eikä tasa-arvon edistäminen tarkoita sitä, että ryhdyttäisiin selvittämään ihmisten sukupuoli-identiteettejä tai sukupuolen ilmaisua. Tällainen tieto on salassa pidettävää ja kuuluu yksityisyyden piiriin.

Tasa-arvolaisissa kielletään välitön (suora) syrjintä ja välillinen (epäsuora) syrjintä, häirintä sekä ohje tai käsky syrjiä jotakuta. Välittömällä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tasa-arvolaisissa:

1. naisten ja miesten asettamista eri asemaan sukupuolen perusteella
2. eri asemaan asettamista raskaudesta tai synnytyksestä johtuvasta syystä
3. eri asemaan asettamista sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella.

Välillisellä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tasa-arvolaisissa:

1. eri asemaan asettamista sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun nähden neutraalilta vaikuttavan säännöksen, perusteen tai käytännön nojalla, jos menettelyn vaikutuksesta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella
2. eri asemaan asettamista vanhemmuuden tai perhehuoltovelvollisuuden perusteella.

Tämä suunnitelma noudattaa tasa-arvolain määritelmiä sukupuoli-identiteetistä ja sukupuolen ilmaisusta.

- Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan tasa-arvolaisissa henkilön kokemusta omasta sukupuolesta. Sukupuoli-identiteetti on aina yksilöllinen, eikä se välttämättä ole sama kuin henkilölle syntymässä määritelty sukupuoli.
- Henkilötunnuksesta ilmenevä sukupuoli on ihmisen virallinen, juridinen sukupuoli. Useimpien ihmisten sukupuoli-identiteetti vastaa heille syntymässä määriteltyä sukupuolta. Osa ihmisistä on intersukupuolisia, eli heitä ei pystytä fyysisten ominaisuuksiensa perusteella tulkitsemaan kummankaan binäärisen sukupuolen edustajaksi.
- Transsukupuolisuus tarkoittaa, että syntymässä miespuoliseksi määritelty henkilö voi kokea olevansa nainen tai naispuoliseksi määritelty henkilö voi kokea olevansa mies.
- Transgender tai muunsukupuolinen henkilö ei koe itseään yksiselitteisesti mieheksi tai naiseksi, vaan näiden yhdistelmäksi tai joksikin muuksi.
- Sukupuoleton ei koe samaistuvansa mihinkään sukupuoleen.

Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan tasa-arvolaisissa sukupuolen tuomista esiin pukeutumisella, käytöksellä tai muulla vastaavalla tavalla.

- Sukupuolen ilmaisu on yksilöllistä. Useimpien ihmisten sukupuolen ilmaisu vastaa heille syntymässä määriteltyä sukupuolta. Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan ainoastaan henkilön sukupuolen ilmentämistä edellä todetulla tavalla, mutta ei esimerkiksi yleisesti henkilön tyylin esiintuomista.
- Henkilö voi toisinaan kokea tarvetta ilmaista esim. pukeutumisellaan eri sukupuolta. Tätä kutsutaan ristiinpukeutumiseksi, ja henkilöstä käytetään käsitettä transvestiitti.

2.2. Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuudesta ja syrjinnän kielloista säädetään Suomen perustuslain perusoikeussäännöksissä, joita täsmentävät useissa eri laeissa säädetyt syrjinnän kiellot sekä tasapuoliseen kohteluun velvoittavat säännökset. Euroopan unionin jäsenmaat ovat sitoutuneet edistämään yhdenvertaisuutta ja vastustamaan kaikkinaista syrjintää. Vuonna 2000 EU:ssa annettiin rasismia ja työsyryntää koskevat direktiivit. Direktiivit on Suomessa pantu toimeen 1.2.2004 voimaan tulleella yhdenvertaisuuslailla (21/2004). Uuden yhdenvertaisuuslain (1325/2014) tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Lain soveltamisala on laajentunut eli lakia sovelletaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa. Laki ei sovelleta yksityis- eikä perhe-elämän piiriin kuuluvaan toimintaan eikä uskonnonharjoittamiseen.

Häirinnässä on kyse ihmisarvoa loukkaavasta käyttäytymisestä. Ihmisarvon käsite viittaa kaikkien ihmisyksilöiden synnynnäiseen ja luovuttamattomaan arvoon sekä jokaisen oikeuteen nauttia perustavanlaatuisista oikeuksista yhdenvertaisesti muiden kanssa. Ihmisen luontainen arvo ei riipu hänen alkuperästään, iästään, terveydentilastaan tai muista ominaisuuksistaan taikka muiden mielipiteistä ja arvostuksista. Henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukkaava käyttäytyminen on häirintää, jos loukkaava käyttäytyminen liittyy edellä todettuun syyhyn (ikä, alkuperä, kansalaisuus jne.) ja käyttäytymisellä luodaan mainitun synn vuoksi henkilöä halventava tai nöyryyttävä taikka häntä kohtaan uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. Käyttäytymisen käsite on ymmärrettävä laajasti siten, että kyse voi olla esim. puheista, sähköpostiviesteistä, ilmeistä, eleistä tai epäasiallisen materiaalin esille laittamisesta tai muunlaisesta viestinnästä.

Yhdenvertaisuuslaissa kielletyt syrjintäperusteet ovat: ikä, etninen tai kansallinen alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, terveydentila, perhesuhteet, ammattiyhdistystoiminta, poliittinen toiminta, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy (esim. varallisuus, raskaus).

2.3. Ylöjärven lukion arvot tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tukena

Ylöjärven lukion toiminnan lähtökohta on valtakunnallisesti määritelty arvopohja. Lisäksi korostamme erityisesti seuraavia arvoja ja ihanteita:

Rohkeus ja yritteliäisyys

Kannustamme rohkeuteen kyseenalaistaa asioita, yritteliäisyyteen ja uskallukseen toimia toisin ilman epäonnistumisen pelkoa.

Yhdenvertaisuus ja yhteisöllisyys

Luomme ilmapiiriä, jossa jokaisen yksilöllisyyttä ja ainutlaatuisuutta kunnioitetaan. Emme hyväksy minkäänlaista syrjintää tai kiusaamista. Antamalla tilaa moninaisuudelle edistämme yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia.

Avoimuus ja aito kohtaaminen

Osoitamme arjen kohtaamisissa kiinnostusta ja kunnioitusta toisiamme kohtaan. Annamme kannustavaa ja rakentavaa palautetta sekä rohkaisemme avoimeen keskusteluun.

Vapaus ja vastuu

Tuemme vastuuseen kasvamista osoittamalla luottamusta ja antamalla vapautta valita erilaisia toimintatapoja.

3. Tasa-arvo - ja yhdenvertaisuustilanteen kartoitus

Ylöjärven lukiossa kaikki koulu yhteisön jäsenet osallistuvat tasa-arvotyöhön. Kestävän kehityksen työryhmä seuraa tähän tasa-arvosuunnitelmaan kirjattujen ja yhteisesti hyväksytyjen tavoitteiden saavuttamista ja toimenpiteiden toteutumista vuosittain toimintasuunnitelmassa. Kartoituksen tarkoituksena on selvittää koulun tasa-arvo – ja yhdenvertaisuustilanne ja tunnistaa mahdolliset ongelmat, jotka vaativat toimenpiteitä sekä arvioida tehtyjen toimenpiteiden tuloksellisuutta. Tulokset raportoidaan vuosittain.

Ylöjärven lukion tasa-arvotilannetta selvitettiin Forms-kyselyllä syksyllä 2025. Kyselyyn vastasi 323 opiskelijaa. Kyselyllä kartoitettiin tasa-arvon toteutumista opetusta järjestettäessä, opintosuorituksia arviotaessa sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuolen perusteella tapahtuvan häirinnän esiintyvyyttä. Lisäksi kysyttiin kokemuksia yhdenvertaisuuden toteutumisesta.

Kartoituksen perusteella koulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanne vaikuttaa melko hyvältä. Suurin osa ei koe merkittäviä ongelmia tasa-arvossa ja yhdenvertaisuudessa. Tämä voi toisaalta olla osa ongelmaa: kaikki eivät tunnista sitä syrjintää tai häirintää, jota osa joutuu kokemaan. Parannettavia kohteitakin löytyi.

3.1. Tasa-arvon toteutuminen opiskelijavalinnoissa

Opiskelijavalinnassa noudatetaan lukiolakia sekä Opetusministeriön asetusta opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa. Nämä viranomaispäätökset omalta osaltaan tukevat tasa-arvon toteutumista opiskelijavalinnassa. Opiskelijaksi otossa vammaisiin ihmisiin sovelletaan muihin nähden yhdenvertaisia valintaperusteita.

Ylöjärven lukioon haetaan toisen asteen koulutuksen yhteishaussa. Opiskelijat valitaan peruskoulun päättötodistuksen lukuaineiden keskiarvon osoittamassa paremmuusjärjestyksessä (poikkeuksena yrittäjyyslinjalle haku). Rehtori ottaa opiskelijat kouluun. Sukupuolella ei ole valinnassa merkitystä.

3.2. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen opetusjärjestelyissä

Tasa-arvolain mukaan oppilaitosten on huolehdittava siitä, että kaikilla sukupuolilla on yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen.

Koulun erilaisissa kehitys- ja valmisteluryhmiä koottaessa huolehditaan mahdollisimman kattavasta edustuksesta. Opetustilanteiden lisäksi myös oppimateriaalissa tulee ottaa huomioon tasa-arvonäkökohdat.

Tasa-arvokyselyn perusteella ei koettu eri aineita sukupuolisidonnaisiksi. Suurin osa (95%) valitsee opiskeltavat aineet oman mielenkiinnon mukaan. Osa tunnisti, että on turvallisempaa valita opintojaksot oman sukupuolen mukaan. Mitään painetta valintoihin ei silti koettu ulkoapäin.

Opinto-ohjauksessa painotetaan tasavertaista ja monipuolista hakeutumista opiskelijan oman kiinnostuksen ja edun mukaiselle koulutusalueelle.

Liikunnan kurssit toteutetaan enimmäkseen sekaryhmissä. Tämän suhteen mielipiteet jakoutuivat kyselyssä siten, että enemmistö (58%) koki sekaryhmät luonteviksi. Ei havaittu perusteita miksi sukupuolet pitäisi liikunnassa erottaa ja monen mielestä sekaryhmät parantavat ryhmähenkeä. Osa vastaajista kertoo kuitenkin kokevansa sekaryhmissä ahdistusta ja tunnetta, että ei voi olla oma itsensä.

Kirjaston tarjonnassa huomioidaan eri sukupuolien kiinnostukset ja tarpeet.

Henkilön vamma tai sairaus otetaan huomioon opetuksen järjestämisessä tarvittavin tukitoimin.

3.3. Tasa-arvon toteutuminen opintosuorituksia arvioitaessa

Opiskelijoiden arviointia Ylöjärven lukiossa säätelevät lukiolaki ja asetus sekä koulun opetussuunnitelma. Opintosuorituksien arvioinnit määrittää valtakunnallisesti hyväksytyt arviointiperiaatteet. Opiskelija, joka on tyytymätön arviointiin, voi hakea oikaisua siitä asianmukaisesti.

Viimeksi toteutetun kyselyn mukaan osa (7%) opiskelijoista kokee, että sukupuoli kuitenkin vaikuttaa arvioinnissa.

3.4. Opiskelijakuntatoiminta

Opiskelijakuntatoimintaan sisältyy sekä opiskelijakunnan hallituksen että muiden opiskelijoiden tai opiskelijaryhmien järjestämä toiminta.

Opiskelijakunnan hallitus on lukiolaisten valitsema toimielin, joka edustaa kaikkia koulun opiskelijoita, järjestää tapahtumia, toimii opiskelijakunnan edustajistona ja äänitorvena koulun päätöksenteossa, sekä luo lukioon yhteishenkeä.

Opiskelijoista suurin osa (85%) koki kyselyn perusteella, että opiskelijakuntatoiminnassa toteutuu tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Opiskelijakunnan hallitukseen (OPKH) on vapaa hakeutuminen.

OPKH:n valinta tehdään suljetuin lipuin ja jokainen opiskelija voi asettua ehdolle. Ehdokkaat toimivat itsenäisinä henkilöinä eikä sukupuolella ole merkitystä valinnassa.

Osa (15%) koki, ettei kaikkia oteta tosissaan tai pitäisi olla ns. ”suosittu” päästäkseen mukaan.

3.5. Syrjintä, seksuaalinen häirintä ja sukupuolen perusteella tapahtuva häirintä

Kyselyssä kävi ilmi, että suurin osa (93%) ei ole kokenut tai havainnut seksuaalista häirintää tai sukupuoleen perustuvaa syrjintää. Myös vihjailusta, tuijottelusta, huutelusta ja epäasiallisesta koskettelusta mainittiin kommentteissa.

3.6 Muu syrjintä tai häirintä

Opiskelijoista osa (11%) kokee tai on havainnut muihin kohdistuvaa syrjintää tai häirintää esim. iän, etnisyyden, vakaumuksen, varallisuuden tai vamman vuoksi. Rasistisia kommentteja ja ulkopuolelle jättämistä tapahtuu jopa usein.

4. Toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi

Kehittämiskohteita valittaessa on hyödynnetty ryhmänohjaustuokioita ja Forms-kyselyä.

Lukuvuonna 2026-2027 Ylöjärven lukiossa opettajille järjestetään antirasistinen koulutus. Myös opiskelijoille järjestetään aiheeseen liittyviä toiminnallisia ja tiedollisia kokonaisuuksia. Tätä varten kootaan opiskelijoista ja henkilökunnasta suunnitteluryhmä. Lukuvuoden tavoitteena on myös lisätä opiskelijoiden tietoisuutta väylistä, joiden kautta pystyy ilmoittamaan kokemastaan tai kuulemastaan häirinnästä tai kiusaamisesta.

- Opettaja kiinnittää huomiota siihen, että hän kohtelee kaikkia sukupuolia tasa-arvoisesti kaikissa tilanteissa, opetuksessa ja arvioinnissa.
- Jokainen sitoutuu itse turvallisemman tilan luomiseen omalla käytöksellään. Pyrimme siihen, että tunnistamme ja tarvittaessa muutamme omia syrjiviä toimintatapojamme. Puutemme syrjintään ja häirintään havaitessamme niitä muiden kohdalla.
- Sukupuoli- ja heteronormeja tarkastellaan kriittisesti ja niistä poikkeaminen tehdään turvallisemmaksi. Kunnioitamme jokaisen omaa identiteettiä ja koskemattomuutta.

Linkkejä:

www.finlex.fi

www.oph.fi

www.rauhankasvatus.fi

www.tasa-arvo.fi

www.yhdenvertaisuus.fi

<https://www.sool.fi/jasenelle/turvallinen-tila/>